

คุณลักษณะของบัณฑิตตามความต้องการของสถานประกอบการในศตวรรษที่ 21

Characteristics of Graduates According to the needs of 21st Century Enterprises

จิตติยาภรณ์ เชาวรากุล¹

Jitiyaporn CHAOWARAKUL

E-mail: jittima3019@yahoo.com

(Received: October 2, 2020; Revised December 9, 2020; Accepted December 14, 2020)

บทคัดย่อ

ศตวรรษที่ 21 คือโลกยุคใหม่ของการเปลี่ยนแปลง ประเทศไทยได้ก้าวเข้าสู่ระบบเศรษฐกิจที่ถูกขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรม โดยมีเป้าหมายคือการลงทุนในทรัพยากรมนุษย์ มีสถาบันการศึกษาเป็นกลไกในการผลิตบัณฑิตให้มีคุณลักษณะตามความคาดหวังของสังคมและตลาดแรงงาน สำหรับการผลิตบัณฑิตของสถาบันอุดมศึกษา ได้ตระหนักถึงความสำคัญของคุณลักษณะบัณฑิต และคาดหวังผลิตบัณฑิตให้มีคุณสมบัติและคุณลักษณะของการเป็นผู้ประกอบการ เป็นผู้ปฏิบัติงานในวงการธุรกิจและอุตสาหกรรม ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจและการพัฒนาประเทศ จากการศึกษาคุณลักษณะของบัณฑิตที่พึงประสงค์ในศตวรรษที่ 21 และคุณลักษณะของบัณฑิตตามความต้องการของสถานประกอบการ พบว่า มีคุณลักษณะการสื่อสาร รองลงมาคือ การแก้ปัญหา และการทำงานเป็นทีม ความคิดสร้างสรรค์ เทคโนโลยีสารสนเทศ การคิดวิเคราะห์ คุณธรรม จริยธรรม ภาวะผู้นำ การบริหารจัดการ การตัดสินใจ การเรียนรู้ด้วยตนเอง การเป็นผู้ประกอบการ การปรับตัวและอันดับสุดท้ายคือ การจัดการตนเอง

คุณลักษณะของบัณฑิตเหล่านี้เป็นบทบาท หน้าที่และความท้าทายของสถาบันอุดมศึกษาในการวางแผนทางการพัฒนาคุณลักษณะของนักศึกษาให้เป็นบัณฑิตที่พึงประสงค์สามารถดำรงชีวิต พัฒนาตนเองและพัฒนาวิชาชีพด้านการบริหารธุรกิจท่ามกลางการแข่งขันที่รุนแรงและการเปลี่ยนแปลงของโลกในศตวรรษที่ 21 ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

คำสำคัญ : คุณลักษณะของบัณฑิต, ผู้ประกอบการ, ศตวรรษที่ 21

¹อาจารย์ประจำสาขาการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยเกริก, Ph.D
Lecturer of Educational Administration, Krirk University, Ph.D

Abstract

21st century is the new world of change. Thailand has stepped into an economy driven by innovation focusing on investment in human resources. Educational institutions are the key mechanism for producing graduates to meet the expectations of society and the labor market. For graduate production of higher education, the Institutions should realize the importance of the characteristics of graduates and expect to produce graduates with qualifications and characteristics of entrepreneur to become workers in business and industry that will affect the economy and national development. From the study of the desirable characteristics of the graduates in the 21st century and the characteristics of the graduates according to the needs of the enterprises, it was found that communication is the most desirable skills, followed by problem solving, teamwork, creative information technology, critical thinking, ethics, leadership, management, decision making, self- learning, entrepreneurship, adaptation and the last one was self-management.

The characteristics of these graduates were considered as roles, duties and challenges of higher education institutions in guiding the development of student characteristics as desirable graduates to be able to live, develop themselves, and develop their professional skills on business administration in the midst of fierce competition and effectively change the world in the 21st century.

Keywords: Characteristics of graduates, enterprises, 21st Century

บทนำ

การศึกษาในปัจจุบันออกแบบให้มีบริบทที่สำคัญ แสดงให้เห็นถึงความเป็นพลวัตของการเปลี่ยนแปลงจากศตวรรษที่ 20 เข้าสู่ศตวรรษที่ 21 เป็นกระแสของการเปลี่ยนแปลงที่ส่งผลกระทบต่อสังคม เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อมและการเมืองของทุกประเทศ แนวโน้มสภาวการณ์ของโลกที่การเปลี่ยนแปลง ย่อมจะส่งผลอย่างมีนัยสำคัญต่อการจัดการศึกษาไทย ทั้งด้านคุณภาพการศึกษา การเข้าถึง ความเท่าเทียมและการปรับตัวเข้ากับกระแสของโลกแห่งศตวรรษใหม่ที่ 21 ประเทศไทยต้องก้าวเข้าสู่กระแสใหม่ของการเปลี่ยนแปลงจากสังคมไทยที่มีลักษณะเป็นสังคมบริโภคนิยมเป็นสังคมที่มีความรู้เป็นพื้นฐาน เน้นการเรียนรู้เพื่อสร้างองค์ความรู้ใหม่และเกิดเป็นนวัตกรรม สามารถแข่งขันได้ในระดับชาติ นานาชาติ ขณะเดียวกันยังคงความเป็นไทยไว้อย่างภาคภูมิ ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าประเทศไทยก้าวเข้าสู่ยุคของระบบเศรษฐกิจฐานความรู้ (Knowledge-Based Economy) (ไพฑูริย์ สีนาร์ตน์, 2550) เป็นเศรษฐกิจที่ถูกขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรม (Innovative Driven Economy) มุ่งเน้นการลงทุนในทุนมนุษย์ (Human Capital Investment) ผู้สร้างนวัตกรรม โดยมีสถาบันการศึกษาทำหน้าที่เป็นผู้สร้างทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณภาพตอบสนองต่อความต้องการของผู้ประกอบการ ตลาดแรงงานทั้งในภาครัฐและเอกชน

การจัดการศึกษาในระดับอุดมศึกษามุ่งเน้นการผลิตบัณฑิตให้มีคุณลักษณะของการเป็นนักธุรกิจเป็นผู้ประกอบการตลอดจนเป็นผู้ปฏิบัติงานในวงการธุรกิจและอุตสาหกรรมให้ตรงกับความต้องการของสังคมและตลาดแรงงาน ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าคุณภาพของการจัดการศึกษาจะเป็นสิ่งที่กำหนดคุณภาพของแรงงานในระบบเศรษฐกิจได้ ไม่ว่าจะเป็นทักษะพื้นฐานทั่วไปและทักษะฝีมือเฉพาะ แรงงานที่ผ่านระบบการศึกษาจะได้รับวุฒิบัตรการศึกษา ในการกำหนดลักษณะของอาชีพการทำงาน (พิริยะ ผลพิรุฬห์, 2556) สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาจึงมีนโยบายการพัฒนาบัณฑิตว่าต้องมีความเป็นพลวัต (Dynamic) มีความเหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงของโลก มีวัตถุประสงค์ในการสร้างกรอบทิศทางของคุณลักษณะที่พึงประสงค์สร้างแนวทางการดำเนินงานพัฒนาบัณฑิตและสร้างกรอบการติดตามผลการดำเนินงาน มีเป้าหมาย ให้บัณฑิตไทยมีคุณลักษณะที่ผู้ประกอบการต้องการในศตวรรษที่ 21 ซึ่งจะสะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญในการพัฒนานิสิตนักศึกษาของประเทศให้เป็นบัณฑิตที่มีคุณลักษณะสอดคล้องตามความต้องการของสังคมในศตวรรษที่ 21 (มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์, 2557) เพื่อเตรียมความพร้อมคนไทยให้มีคุณลักษณะที่สังคม ตลาดแรงงาน โดยเฉพาะตอบสนองต่อความต้องการ ของผู้ประกอบการ และยังสามารถนำพาประเทศไปสู่โลกที่ 1 ซึ่งเป็นจุดหัวเลี้ยวหัวต่อของชาติที่ไม่อาจหลีกเลี่ยงได้

ความหมายและความสำคัญของคุณลักษณะ

คุณลักษณะ (Characteristics) มีความหมายตามประมวลศัพท์บัญญัติของกรมวิชาการ หมายถึง ลักษณะทางศักยภาพ ความรู้หรือทักษะสำคัญ ซึ่งเป็นคุณลักษณะดีเด่นของบุคคล (ลีลา สุวรรณนิมิต, 2553) หรือ พฤติกรรมที่ทุกคนพึงมี เป็นความสามารถทางการบริหารที่จำเป็นต้องมีในการทำงานเพื่อให้งานสำเร็จและสอดคล้องกับแผนกลยุทธ์ วิสัยทัศน์องค์กร และคุณลักษณะทางด้านเทคนิคหมายถึง ความรู้ ทักษะด้านวิชาชีพ ที่จำเป็นในการนำไปปฏิบัติเพื่อให้งานของตนบรรลุผลสำเร็จ โดยทั่วไปแตกต่างกันตามลักษณะงาน (จิระประภา อัครบวร, 2553) หรือหมายถึง ลักษณะบุคลิกของบุคคลที่ต้องการให้เกิดขึ้น อันเป็นคุณลักษณะที่สังคมต้องการให้เกิดขึ้นในสังคมและประเทศ (สรวงธร นาวาผล, 2551) ดังนั้นสามารถสรุปได้ว่า

คุณลักษณะหมายถึงคือสิ่งที่แสดงถึงคุณลักษณะที่คาดหวังให้เกิดกับบุคคลหรือสังคม เป็นคุณลักษณะเชิงพฤติกรรมของบุคคลที่สะท้อนออกมาในรูปของพฤติกรรมการทำงานในบทบาทและสถานการณ์ต่าง ๆ โดยมีพื้นฐานมาจากความรู้ ทักษะ ความสามารถ และคุณลักษณะส่วนบุคคลที่จำเป็นต่อการทำงาน ได้แก่ วิธีคิด บุคลิกภาพ อุปนิสัยและแรงจูงใจ ซึ่งพฤติกรรมที่แสดงออกมานั้นสามารถสังเกตเห็น บรรยาย วัดหรือประเมิน และพัฒนาให้มีในตัวบุคคลได้

คุณลักษณะของบุคคลยังส่งผลต่อตนเองและการปฏิบัติงาน นั่นคือเพื่อให้ตนเองสามารถแสดงความรู้ ความสามารถได้ตรงกับหน้าที่หรืองานที่รับผิดชอบ และเป็นแนวทางในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ขององค์กรในเรื่องของการวางแผนการทำงาน การกำหนดกลยุทธ์ในการพัฒนาบุคลากรเพื่อให้องค์กรสามารถดำรงอยู่ท่ามกลางการแข่งขันและเปลี่ยนแปลงของที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วได้ และยังมีความเชื่อเกี่ยวกับคุณลักษณะว่าเป็นปัจจัยที่สำคัญในการผลักดันให้เกิดผลลัพธ์สูงสุดในการทำงาน ซึ่งจะส่งผลต่อองค์กรในแง่ต่าง ๆ ดังนี้ (นพรัตน์ โพธิ์ศรีทอง, 2550)

1. องค์กรจะอยู่รอดหรือเจริญเติบโตได้นั้น จะต้องสร้างหรือเพิ่มคุณค่าของงานหรือผลผลิตอยู่ตลอดเวลา และต้องเป็นการสร้างหรือเพิ่มคุณค่าที่ดีกว่าองค์กรอื่นๆ ในสายตาของผู้รับบริการ
2. องค์กรที่มีคุณค่าเป็นเลิศ ต้องเป็นองค์กรที่ยั่งยืนในลักษณะที่ผู้รับบริการไม่อาจขาดองค์กรเหล่านั้นได้ เป็นต้น
3. ประสิทธิภาพของงานที่ดีจะขึ้นอยู่กับพฤติกรรมหรือสมรรถนะที่มีมาตรฐาน และส่งผลต่อองค์กร ดังนั้นจึงไม่ควรกำหนดมาตรฐานให้กับงานที่ไม่เกิดประโยชน์

นอกจากนี้ ดูบัวส์และร็อธเวลล์ (Dubois and Rothwell, 2004) กล่าวว่าคุณลักษณะของบุคคลมีพื้นฐานมาจากความรู้ ความสามารถที่สะท้อนออกในรูปแบบของพฤติกรรม ซึ่งสัมพันธ์กับการทำงาน สังเกต ประเมินผลและพัฒนาได้ คุณลักษณะของบุคคลจึงเป็นสิ่งสำคัญและเป็นประโยชน์ต่อการบริหารบุคลากรขององค์กรในหลายด้านด้วยกัน ดังนี้

1. ประโยชน์ต่อองค์กร คือ การปฏิบัติงานได้สอดคล้องกับแผนกลยุทธ์ การคัดเลือกและบรรจุบุคคลได้มีประสิทธิภาพมากขึ้นและสร้างความโปร่งใส ยุติธรรมในระบบการประเมินบุคคล ตลอดจนองค์กรมีบุคคลที่มีสมรรถนะสูงในการปฏิบัติงาน
 2. ประโยชน์ต่อบุคลากร คือการที่บุคลากรเข้าใจถึงความคาดหวังขององค์กรและผู้บังคับบัญชาสามารถพัฒนาตนเองได้อย่างต่อเนื่อง มีหลักประกันความมั่นคงและก้าวหน้า
- ในสายอาชีพ เพิ่มคุณภาพชีวิต และเป็นองค์ประกอบการกำหนดเงินเดือน ค่าตอบแทนที่สูงขึ้น สอดคล้องกับความสามารถของบุคคล

ความหมายและความสำคัญของคุณลักษณะทำให้องค์กรและหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะสถาบันการศึกษาจำเป็นต้องวางแผนทาง กลยุทธ์ วิธีการที่จะสร้างบัณฑิตให้มีคุณลักษณะที่ผู้ประกอบการต้องการ ให้มากที่สุดท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงของโลกและเทคโนโลยีและนวัตกรรมในศตวรรษที่ 21 อย่างมีประสิทธิภาพ

คุณลักษณะของบัณฑิตที่พึงประสงค์ในศตวรรษที่ 21

หากมีการตั้งคำถามว่าบัณฑิตคือใคร บัณฑิตควรจะมีคุณลักษณะอย่างไรในศตวรรษที่ 21 อาจยังหาคำตอบชัดเจนไม่ได้ เพราะความเปลี่ยนแปลงที่ไม่หยุดนิ่ง สังคมไทยคิดว่าบัณฑิตคือผู้รู้ วิธีคิดแบบนี้ล้าสมัย (outdate) เพราะเมื่อเป็นบัณฑิตแล้วเป็นผู้รู้แล้ว หยุดเรียน เลิกเรียนทุกสิ่งทุกอย่าง ภายในสองสามปีจะเป็นบัณฑิตล้าสมัยทันที ความรู้เก่าที่ตัวเองเคยมี ยึดมั่น ถิ่นมั่น ใช้ไม่ได้อีกแล้ว ในไม่ช้านั้นบัณฑิตไม่เป็นบัณฑิตไม่เป็นผู้รู้ แต่ถ้าจะเน้นว่าตัวเองเป็นผู้รู้หรือเป็นผู้มีความรู้บัณฑิตต้องเป็นผู้แสวงหาความรู้ บัณฑิตคือผู้มีทักษะในการเรียนรู้ และไม่ใช่แค่ทักษะเฉย ๆ แต่โยงไปสู่สภาพโลกปัจจุบัน ที่มีทักษะชุดหนึ่งที่สำคัญเรียกว่า “ทักษะแห่งศตวรรษที่ 21” จึงจะเห็นว่าการศึกษานั้นเปลี่ยนจากเรื่องความรู้ เน้นความรู้ไปเป็นเน้นทักษะ ฉะนั้นบัณฑิตแห่งศตวรรษที่ 21 ต้องมี skill ชุดหนึ่งที่เรียกว่า twenty-first century skills (วิจารณ์ พานิช, 2555) และยังต้องมีการเรียนรู้ที่เรียกว่า transformative learning เพื่อที่จะให้เกิดการเปลี่ยนแปลงภายในตนเอง จุดที่สำคัญคือ การเรียนรู้จะไม่หยุดอยู่แค่ informative learning แต่ยังสามารถนำความรู้มาบูรณาการนำไปใช้งานได้ แม้อาจไม่เพียงพอในโลกยุคใหม่ การเรียนรู้แบบ transformative learning เกิดการเรียนรู้ที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงภายในตนเอง หมายถึงการมี leadership skill มีทักษะในการเป็นผู้นำเป็นทักษะว่าด้วยการเปลี่ยนแปลง คำว่า leadership ไม่ได้แปลว่าเฉพาะคนที่เป็หัวหน้าเท่านั้น leadership skills คือการเป็น change agent skills คือความเป็นพลเมืองมีทักษะมีจิตใจที่รับผิดชอบต่อสังคม(วิจารณ์ พานิช, 2555, สื่อออนไลน์) เมื่อได้สำรวจคุณลักษณะบัณฑิตที่พึงประสงค์ในศตวรรษที่ 21 จากการวิเคราะห์เปรียบเทียบคุณลักษณะที่นักวิชาการได้นำเสนอไว้ พบว่ามีคุณลักษณะ ดังนี้

ตารางที่ 1 วิเคราะห์เปรียบเทียบคุณลักษณะของบัณฑิตที่พึงประสงค์ในศตวรรษที่ 21

คุณลักษณะ ของนักศึกษา	แผนอุดมศึกษา 15 ปี (2551)	กรอบมาตรฐานคุณวุฒิ ระดับอุดมศึกษา (2552)	วิจารณ์ พานิช (2555)	ไพฑูริย์ ลินลารัตน์ (2555)	Ken Key (2009)	Sasin Institute (2009)	Wagner(2009)	Chapman (2010)	Costa and Kallick (2010)	ความถี่
1. การสื่อสาร	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	9
2. เทคโนโลยีสารสนเทศ	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓			7
3. การแก้ปัญหา	✓	✓		✓	✓	✓	✓	✓		7
4. การทำงานเป็นทีม	✓	✓	✓	✓	✓	✓			✓	7
5. ความคิดสร้างสรรค์	✓			✓	✓	✓		✓	✓	6
6. คุณธรรม จริยธรรม	✓	✓	✓		✓	✓		✓		6
7. การคิดวิเคราะห์		✓		✓		✓	✓	✓	✓	6
8. ภาวะผู้นำ	✓	✓			✓	✓		✓		5
9. การเป็นผู้ประกอบการ	✓			✓	✓		✓			4
10. การเรียนรู้ด้วยตนเอง		✓		✓	✓				✓	4

จากตารางที่ 1 แสดงผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของบัณฑิตที่พึงประสงค์ในศตวรรษที่ 21 พบว่ามีคุณลักษณะที่มีค่าความถี่สูงสุด 10 อันดับแรกได้แก่การสื่อสาร รองลงมาคือเทคโนโลยีสารสนเทศ การแก้ปัญหา การทำงานเป็นทีม ความคิดสร้างสรรค์ คุณธรรม จริยธรรม การคิดวิเคราะห์ ภาวะผู้นำ การเป็นผู้ประกอบการและการเรียนรู้ด้วยตนเอง ตามลำดับ

คุณลักษณะของบัณฑิตบริหารธุรกิจตามความต้องการของสถานประกอบการ

คุณลักษณะที่สถานประกอบการต้องการให้เกิดขึ้นในบัณฑิตบริหารธุรกิจมีหลากหลาย จึงมีกลุ่มผู้นำในการจัดหาแรงงานเสนอคุณลักษณะที่นายจ้างต้องการในการทำงานจากผลการรายงานจากการประชุมเศรษฐกิจประจำปี นำเสนอคุณลักษณะหรือทักษะที่นายจ้างต้องการจากรายงานเวทีเศรษฐกิจโลกที่ตลาดแรงงานโลกต้องการอย่างในปี 2020 รวมถึงข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างผู้บริหารจากอุตสาหกรรมบริการและการผลิตในประเทศอังกฤษเกี่ยวกับเหตุผลในการจ้างงานและกลุ่มบริษัทจัดหางานพบว่าผู้ประกอบการส่วนใหญ่ต้องการบัณฑิตที่มีคุณลักษณะ ดังนี้

ตารางที่ 2 วิเคราะห์เปรียบเทียบคุณลักษณะของบัณฑิตบริหารธุรกิจตามความต้องการของสถานประกอบการ

คุณลักษณะของบัณฑิต	Adams (2013)	BernadeenLeod (2011)	The University of Kent (1974)	Manpower Group (2017)	Job DB (2014)	Clark (2017)	World Economic Forum(2017)	ความถี่
1. การแก้ปัญหา	✓		✓	✓	✓	✓	✓	6
2. การสื่อสาร	✓	✓	✓	✓	✓	✓		6
3. การทำงานเป็นทีม	✓		✓	✓	✓	✓	✓	6
4. การบริหารจัดการ	✓	✓	✓	✓	✓			5
5. ความคิดสร้างสรรค์	✓				✓	✓	✓	4
6. การตัดสินใจ	✓	✓				✓	✓	4
7. เทคโนโลยีสารสนเทศ	✓			✓				2
8. การปรับตัว					✓	✓		2
9. การคิดวิเคราะห์	✓						✓	2
10. การจัดการตนเอง	✓		✓					2

จากตารางที่ 2 แสดงผลสำรวจคุณลักษณะของบัณฑิตบริหารธุรกิจตามความต้องการของสถานประกอบการที่มีค่าความถี่สูงสุดใน 10 อันดับแรก ได้แก่ การแก้ปัญหา รองลงมาคือ การสื่อสาร การทำงานเป็นทีม การบริหารจัดการ ความคิดสร้างสรรค์ การตัดสินใจ เทคโนโลยีสารสนเทศ การปรับตัว การคิดวิเคราะห์และการจัดการตนเอง ตามลำดับ เมื่อนำผลสำรวจคุณลักษณะของบัณฑิตที่พึงประสงค์ใน

ศตวรรษที่ 21 คุณลักษณะของบัณฑิต คณะ/สาขาบริหารธุรกิจที่กำหนดไว้ในสถาบันอุดมศึกษาทั้งในประเทศและต่างประเทศ และคุณลักษณะของบัณฑิตบริหารธุรกิจตามความต้องการของสถานประกอบการมาวิเคราะห์เปรียบเทียบ ทำให้ทราบถึงคุณลักษณะของบัณฑิตบริหารธุรกิจที่ต้องการในศตวรรษที่ 21 ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 วิเคราะห์เปรียบเทียบคุณลักษณะของบัณฑิตที่พึงประสงค์ในศตวรรษที่ 21 และคุณลักษณะของบัณฑิตตามความต้องการของสถานประกอบการ

คุณลักษณะ ของนักศึกษา บริหารธุรกิจ ในศตวรรษที่ 21	คุณลักษณะของ บัณฑิตที่พึง ประสงค์ใน ศตวรรษที่ 21	ค่า ความถี่	คุณลักษณะบัณฑิต บริหารธุรกิจตาม ความต้องการของ สถานประกอบการ	ค่า ความถี่	รวม ค่า ความถี่
1. การสื่อสาร	✓	9	✓	6	14
2. การแก้ปัญหา	✓	7	✓	6	13
3. การทำงานเป็นทีม	✓	7	✓	6	13
4. ความคิดสร้างสรรค์	✓	6	✓	4	10
5. เทคโนโลยีสารสนเทศ	✓	7	✓	2	9
6. การคิดวิเคราะห์	✓	6	✓	2	8
7. คุณธรรม จริยธรรม	✓	6			6
8. ภาวะผู้นำ	✓	5			5
9. การบริหารจัดการ			✓	5	5
10. การตัดสินใจ			✓	4	4
11. การเรียนรู้ด้วยตนเอง	✓	4			4
12. การเป็น ผู้ประกอบการ	✓	4			4
13. การปรับตัว			✓	2	2
14. การจัดการตนเอง			✓	2	2

จากตารางที่ 3 แสดงผลการเปรียบเทียบคุณลักษณะของบัณฑิตที่พึงประสงค์ในศตวรรษที่ 21 และคุณลักษณะของบัณฑิตตามความต้องการของสถานประกอบการ พบว่า คุณลักษณะทั้งหมดประกอบด้วย 14 คุณลักษณะ และคุณลักษณะที่มีค่าความถี่สูงสุดได้แก่ การสื่อสาร รองลงมาคือ การแก้ปัญหา การทำงานเป็นทีม ความคิดสร้างสรรค์ เทคโนโลยีสารสนเทศ การคิดวิเคราะห์ คุณธรรม จริยธรรม ภาวะผู้นำ การบริหาร

จัดการ การตัดสินใจ การเรียนรู้ด้วยตนเอง การเป็นผู้ประกอบการ การปรับตัวและการจัดการตนเองตามลำดับ

การพัฒนาคุณลักษณะของนักศึกษาเพื่อเป็นบัณฑิตตามความต้องการของสถานประกอบการ

เมื่อสถาบันการศึกษาสามารถกำหนดคุณลักษณะของบัณฑิตที่ต้องการแล้ว ภารกิจต่อไปคือ การวางแผนทางการพัฒนาคุณลักษณะของนักศึกษาเพื่อเป็นบัณฑิตที่พึงประสงค์ การส่งเสริมการพัฒนานักศึกษาของสมาคมบุคลากรอุดมศึกษาแห่งประเทศไทย (American College Personnel Association) กำหนดวิธีการในการพัฒนาประกอบด้วยกิจกรรมหลัก 4 กิจกรรม เริ่มจาก

1. การตั้งเป้าหมายในการพัฒนานักศึกษา
2. ประเมินระดับการพัฒนาของนักศึกษา ทำให้ทราบระดับการพัฒนาตนเอง รวมทั้งประเมินวัตถุประสงค์และแผนการพัฒนา
3. ดำเนินการพัฒนาด้วยรูปแบบหรือวิธีการต่าง ๆ
4. ประเมินประสิทธิภาพความเหมาะสมของโปรแกรมการพัฒนานักศึกษาตรวจสอบความสัมพันธ์ระหว่างกิจกรรมของโปรแกรมกับเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของนักศึกษา (Miller and Prince, 1976)

และแนวทางในการพัฒนาคุณลักษณะของนักศึกษาสู่บัณฑิตที่พึงประสงค์ มีนักวิชาการหลายท่านเสนอรูปแบบในการพัฒนาคุณลักษณะของนักศึกษา ดังนี้ (Deci & Ryan, 2002), (Kohlberg, 2000), (Sparks, D. & Loucks-Horsley, 1989) อ้างอิงใน อัจฉรา หล่อตระกูล, 2557)

1. การฝึกอบรม การสอน การอธิบาย (Explanation) ต้องปรับเปลี่ยนแนวทางในการพัฒนาคุณลักษณะจากเดิมที่ควบคุมความประพฤติโดยเน้นการท่องจำและปฏิบัติตาม มาเป็นการใช้อธิบายให้รู้จักใช้เหตุและผลในการพัฒนาคุณลักษณะต่างๆ กระตุ้นให้เกิดการวิพากษ์หรือสนทนาเกี่ยวกับคุณลักษณะที่ดีและไม่ดี พร้อมอธิบายเหตุผลประกอบเพื่อสร้างความตระหนักและการปรับพฤติกรรมที่จะสะท้อนถึงคุณลักษณะของนักศึกษา
2. การยกตัวอย่างและปฏิบัติเป็นแบบอย่าง (Example) แนวทางการยกตัวอย่างของการประพฤติปฏิบัติที่สะท้อนคุณลักษณะที่พึงประสงค์นอกเหนือจากการอบรมสั่งสอนเพื่อยกตัวอย่างพฤติกรรมที่ดีและไม่ดี พร้อมผลของการปฏิบัติให้เกิดความเข้าใจ รวมถึงการประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดี สามารถมองเห็นและเลียนแบบการกระทำความประพฤติต่าง ๆ ได้โดยตรง
3. การเชิญชวนให้ทำความดี (Exhortation) การชี้แนะ เชิญชวน โดยใช้การเสริมแรงทางบวกควบคู่กับการพัฒนาความกล้าหาญเชิงจริยธรรม กล้าทำในสิ่งที่ถูกต้อง
4. การจัดสิ่งแวดล้อมเชิงคุณธรรม (Ethical environment) เอื้อต่อการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ไม่มีสิ่งยั่วยุให้ไปในทางเสื่อม โดยเฉพาะในห้องเรียนซึ่งเป็นสังคมย่อยเล็ก ๆ ที่นักเรียนจะต้องสร้างปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น ผู้สอนสามารถจำลองสังคมภายในห้องเรียนและสร้างบรรยากาศเชิงคุณธรรม
5. การจัดประสบการณ์ (Experience) การเปิดโอกาสให้นักศึกษาได้สัมผัสสังคมภายนอกอย่างจริงจัง จะช่วยให้นักศึกษาเรียนรู้และซึมซับแนวคิดในการประพฤติปฏิบัติตนอย่างพึงประสงค์

6. การพัฒนาตนเอง (Self-development) การวางแผนเป้าหมายของตนเอง สามารถกำหนดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เชื่อว่าจะช่วยให้ประสบผลสำเร็จได้ด้วยตนเอง เพื่อพัฒนาคุณลักษณะของตนเองให้ดียิ่ง ๆ ขึ้นไป วิธีการนี้อาจมีจุดอ่อนที่อาจจะขาดการมีส่วนร่วมหรือการแลกเปลี่ยนกับบุคคลอื่น

7. สถานการณ์จำลอง (Simulation) คือการดำเนินการเลือกสถานการณ์ที่ขัดแย้งสำหรับเป็นสื่อในการจัดการศึกษาอบรมจากนั้นจึงดำเนินการชี้แจงแนวปฏิบัติมอบหมายบทบาทให้ผู้เรียนแสดงบทบาท ภายหลังการแสดงบทบาทให้ทุกคนร่วมกันอภิปราย

8. การมีส่วนร่วมกับกิจกรรม (Participation in activities) เป็นการให้ผู้เรียนร่วมกันทำกิจกรรมและรับผิดชอบงานร่วมกัน โดยมีการแบ่งหน้าที่รับผิดชอบและดำเนินการประเมินสรุปผลการดำเนินการร่วมกันว่ามีประเด็นอะไรที่เกี่ยวข้องกับผลสำเร็จของกิจกรรม

9. การค้นคว้าและวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Inquiry/Action research) เป็นความพยายามที่จะแก้ปัญหาหรือหาคำตอบในข้อคำถามที่เกิดขึ้นซึ่งอาจกระทำได้ในระดับบุคคลระดับกลุ่มและสามารถกระทำได้หลายวิธีแต่โดยทั่วไปจะมีขั้นตอนดังนี้ 1) กำหนดหรือเลือกปัญหาที่สนใจ 2) รวบรวมจัดทำและแปลความในข้อมูลสารสนเทศที่เกี่ยวข้อง 3) ศึกษาวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง 4) กำหนดทางเลือกเพื่อการปฏิบัติ และ 5) ลงมือปฏิบัติและสรุปเป็นเอกสาร

10. การเป็นพี่เลี้ยง (Mentoring) เป็นการจับคู่กันระหว่างผู้ที่มีประสบการณ์และประสบผลสำเร็จแล้วกับบุคคลที่เริ่มเรียนรู้หรือมีประสบการณ์น้อยกว่าโดยให้มีการอภิปรายการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและกลยุทธ์ที่จะให้การปฏิบัติสิ่งที่ต้องเรียนรู้ประสบผลสำเร็จ

การพัฒนา รูปแบบและวิธีการในการพัฒนาคุณลักษณะของนักศึกษา จะเห็นได้ว่ามีหลากหลายวิธีไม่ว่าจะเลือกวิธีการใดนั้น ขึ้นอยู่กับสถานการณ์และลักษณะของนักศึกษา รวมทั้งเรื่องที่ต้องการพัฒนา โดยเลือกวิธีการที่เหมาะสม สอดคล้องกับเป้าหมายของการพัฒนาคุณลักษณะของนักศึกษามากที่สุด หรือส่งผลให้เกิดการส่งเสริมการพัฒนาพฤติกรรมและความรู้อย่างแท้จริง

บทสรุป

คุณลักษณะของบัณฑิตที่ต้องการในศตวรรษที่ 21 เป็นคุณลักษณะที่คาดหวังให้เกิดกับบุคคล และสังคม จัดเป็นคุณลักษณะเชิงพฤติกรรมหรือการแสดงออกไม่ว่าจะเป็นการทำงานในบทบาทหน้าที่ของตนและสถานการณ์ต่าง ๆ หรือการอยู่ร่วมกันกับคนอื่น ๆ ในสังคม โดยมีพื้นฐานมาจากความรู้ ทักษะ ความสามารถในด้านต่าง ๆ ซึ่งคุณลักษณะที่สถานประกอบการต้องการ จากการศึกษาคุณลักษณะของบัณฑิตโดยวิเคราะห์เปรียบเทียบคุณลักษณะของบัณฑิตที่พึงประสงค์ในศตวรรษที่ 21 และคุณลักษณะของบัณฑิตตามความต้องการของสถานประกอบการ พบว่า อันดับสูงสุดได้แก่ คุณลักษณะด้านการสื่อสาร รองลงมาคือการแก้ปัญหา การทำงานเป็นทีม ความคิดสร้างสรรค์ เทคโนโลยีสารสนเทศ การคิดวิเคราะห์ คุณธรรม จริยธรรม ภาวะผู้นำ การบริหารจัดการ การตัดสินใจ การเรียนรู้ด้วยตนเอง การเป็นผู้ประกอบการ การปรับตัวและการจัดการตนเองตามลำดับ และมีแนวทางในการพัฒนาคุณลักษณะของนักศึกษาเพื่อเป็นบัณฑิตที่พึงประสงค์ได้หลายหลายรูปแบบได้แก่ การฝึกอบรม การยกตัวอย่าง การเชิญชวนให้ทำความดี การจัดสิ่งแวดล้อมในเชิงคุณธรรม การจัดประสบการณ์ การพัฒนาตนเอง การสร้างสถานการณ์จำลอง การมีส่วนร่วมในกิจกรรมและการค้นคว้าและวิจัย ซึ่งต้องเลือกให้เหมาะสมกับผู้เรียนและวัตถุประสงค์ของ

การเรียนรู้ ดังนั้นคุณลักษณะของบัณฑิตจึงเป็นสิ่งสำคัญที่สถาบันอุดมศึกษาต้องตระหนักถึง เพราะจะกลายเป็นสิ่งหนึ่งที่สะท้อนให้เห็นถึงผลงานของสถาบันอุดมศึกษาว่าผลิตบัณฑิตได้ตรงกับความต้องการแรงงานหรือไม่ และต่อไปคงเป็นความท้าทายของสถาบันอุดมศึกษาที่จะวางแนวทางหรือกลวิธีที่จะนำมาซึ่งการพัฒนาให้นักศึกษาให้เป็นบัณฑิตพร้อมใช้มีคุณลักษณะที่ตลาดแรงงานในศตวรรษที่ 21 ต้องการและดำรงชีพท่ามกลางการแข่งขันที่รุนแรงและเปลี่ยนแปลงอย่างก้าวกระโดดได้อย่างมีคุณภาพ

รายการอ้างอิง

- จิรประภา อัครบวร. (2553). *การศึกษาแนวโน้มงานทรัพยากรมนุษย์พ.ศ. 2553-2554*, คณะพัฒนาทรัพยากรมนุษย์สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, กรุงเทพฯ.
- จี้อป ดีปี. (2014). 6 ทักษะหลักที่นายจ้างต้องการเสมอ. สืบค้นเมื่อ 5 มีนาคม 2560, จาก <https://th.jobsdb.com/th-th/articles/>
- นพรัตน์ โพธิ์ศรีทอง. (2550). *รูปแบบสมรรถนะของหัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็กองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่นประเทศไทย*. มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต, กรุงเทพฯ.
- พิริยะผลพิรุฬห์. (2556). *การพัฒนาระบบการศึกษาอาชีพและการเรียนรู้ในระบบเพื่อสร้างระบบการเรียนรู้ตลอดชีวิตของประเทศไทย*, สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, กรุงเทพฯ.
- ไพฑูริย์สินลาร์ตัน (2550). เอกสารโครงการวิจัยบูรณาการการเปลี่ยนผ่านการศึกษาเข้าสู่ยุคเศรษฐกิจฐานความรู้. เอกสารอัดสำเนา: 4(1). *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย*.
- ลีลา สุวรรณนิมิต. (2553). *คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้บริหารโรงเรียนอนุบาลตามทัศนะของครูผู้สอนโรงเรียนอนุบาลของรัฐ*. วิทยานิพนธ์ ศษ.ม., มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์วิโรฒ, สงขลา.
- มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์. (2557). *การพัฒนานักศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ในพระบรมราชูปถัมภ์ : กองพัฒนานักศึกษา*, สืบค้นเมื่อ 15 กันยายน 2559, จาก council.vru.ac.th/spa1/9_2557/vara%2051/วาระเชิงนโยบาย%202558.
- วิจารณ์ พานิช. (2555). *วิธีการเรียนรู้เพื่อศิษย์ในศตวรรษที่ 21*. กรุงเทพฯ: มูลนิธิสดศรี-สฤษดิ์วงศ์.
- สรวงธร นาวาผล. (2551). *หนังสือเพื่อพัฒนาเด็กสู่การมีคุณลักษณะที่พึงประสงค์*. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ.
- สถาบันบัณฑิตบริหารธุรกิจ ศศินทร์. (2556). *ครูในศตวรรษที่ 21*. สืบค้นเมื่อ 16 เมษายน 2558, จาก <http://www.siga.or.th>
- สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา. (2551). *กรอบแผนอุดมศึกษาระยะยาว 15 ปี (พ.ศ.2551 – 2565)*. สืบค้นเมื่อ 2 กุมภาพันธ์ 2561, จาก http://www.mua.go.th/2018/wp-content/uploads/HEPlan_book.
- สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา. (2552). *ประกาศคณะกรรมการการอุดมศึกษา เรื่อง กรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติพ.ศ.2552 และแนวทางปฏิบัติ*.
- สุวรรณ เทพจิต. (2552). *การพัฒนาคุณลักษณะ*. *วารสารวิชาการศิลปศาสตร์ประยุกต์*. 2(1).
- อัจฉรา หล่อตระกูล. (2557). *การพัฒนาสมรรถนะพนักงานมหาวิทยาลัยรัฐ*, วิทยานิพนธ์ พธ.ด., มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย.
- Bernadeen McLeod, Mentor Works, Ltd., (2011). *Essential Skills For Business Success*. Retrieved October 15, 2015, from <http://www.businessinsider.com/5-essential-skills-for-business-success-2011-5>
- Chapman, P. (2010). *Twenty First Century Skills*. Retrieved October 15, 2015, from <http://www.invernessassociates.org/news/Twent-first-century-skills>
- Costa, Arthur L. and Kallick, Bena. (2012). *Assessment Strategies for Self- Directed Learning*,

California A: Cowin Press A sage Publications.

Dubois, D. D., & Rothwell, W. J. (2004). *Competency-Based Human Resource Management*. California: Davies-Black Publishing.

Ken Kay, (2010). *21st Century Skills: Rethinking How Students Learn*, ed. Balance James and Brandt Ron, Bloomington, IN: Solution Tree Press.

Lawrence Kohlberg. (2000). *Development of Moral Character and Moral Ideology Review of Child Development Research*. New York : Russell Sage Foundation.

Manpower Group (2017). *Learn more about the talent and skills shortage*. Retrieved May 5, 2017, from <http://manpowergroup.us/meos/>

Miller, T.K., & Prince, J.S. (1976). *The future of student affairs : A guide to student development for Tomorrow's higher education*. San Francisco : Jossey – Bass Ins., Publishers.

The University of Kent. (2517). *Employability Skills Map*, Retrieved May 5, 2017, from <https://www.kent.ac.uk/careers/sk/skillsmap.htm>

Susan Adam (2013). *The 10 Skills Employers Most Want In 20-Something Employees*. Retrieved October 20, 2017, from <https://www.forbes.com/sites/susanadam2013/10/11/the-10-skills-employers-most-want-in-20-something-employees/#1e8c907f6330>

World Economy Forum. (2017). *ทักษะที่นายจ้างต้องการในยุค Economy 4.0*. จาก Retrieved October 15, 2015, from <http://m.eduzones.com/content.php?id>

Wagner, E. D. (2009). *Seven Survival Skills*. Retrieved May 6, 2017, from <https://wiki.bath.ac.uk/display/charlescornelius/Tony+Wagner%27s+Seven+Survival+Skills>